

Izabela Kawecka

Uniwersytet Jagielloński
Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej

Turystyka w Narodowym Obszarze Rekreacyjnym Golden Gate (USA)

Charakterystyka Narodowego Obszaru Rekreacyjnego Golden Gate

System obszarów chronionych w Stanach Zjednoczonych składa się z 388 jednostek silnie zróżnicowanych pod względem charakteru, powierzchni, a także zakresu ochrony i atrakcyjności turystycznej. Tereny te administrowane są przez Służbę Parków Narodowych (National Park Service, NPS), która podlega Ministerstwu Spraw Wewnętrznych (Kruczek 2002). W latach 60. XX w. Służba Parków Narodowych przyjęła rekreację za jedną z podstawowych funkcji obszarów chronionych. Skutkiem tego założenia było utworzenie 17 narodowych obszarów rekreacyjnych (National Recreation Area). Narodowy Obszar Rekreacyjny Golden Gate (Golden Gate National Recreation Area - GGNRA) został utworzony w 1972 r., kiedy zwolennicy ochrony przyrody przekonali Kongres do przekazania byłych terenów wojskowych, zlokalizowanych w sąsiedztwie obszarów metropolitalnych, pod jurysdykcję Służby Parków Narodowych.

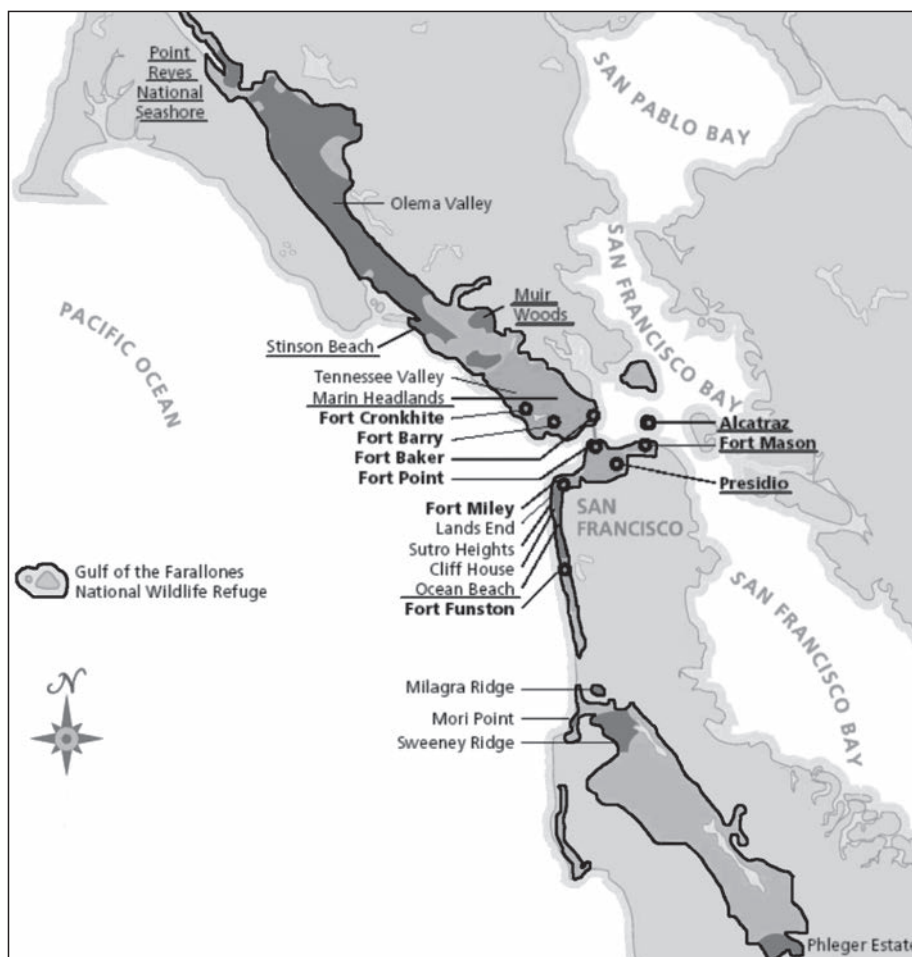
GGNRA - Narodowy Obszar Rekreacyjny Golden Gate położony jest w obrębie i w pobliżu miasta San Francisco, sięgając na północy do Zatoki Tomales w Marin County, a na południu do północnych krańców Doliny Silikonowej w San Mateo County. Obejmuje łącznie ponad 300 km², stanowiąc jeden z największych nadbrzeżnych obszarów chronionych. Składa się nań ok. 30 odrębnych i zróżnicowanych pod względem charakteru jednostek, z których część leży w granicach miasta San Francisco. Z tego powodu, a także ze względu na wyjątkową wartość przyrodniczą, GGNRA nazywany jest miejskim parkiem narodowym.

Tereny Narodowego Obszaru Rekreacyjnego Golden Gate można podzielić na zabytki historii i kultury oraz na obszary przyrodnicze. GGNRA posiada 1250 obiektów – najwięcej spośród wszystkich amerykańskich parków wpisanych na Narodową Listę Miejsc i Obiektów Historycznych (m.in. Alcatraz, Marin Headlands, Nike Missile Site, Fort Mason, Narodowy Pomnik Przyrody Muir Woods, Narodowe Miejsce Historyczne Fort Point, oraz park Presidio of San Francisco). Zabytki te stanowią bogate świadectwo ponad dwustuletniego przepłatania się na tym obszarze różnych kultur i ukazują historię rdzennych Amerykanów, terenów przygranicznych imperium hiszpańskiego i Meksyku, rozwój amerykańskich fortyfikacji, historię marynarki, rolnictwa i armii oraz kalifornijskiej gorączki złota i miasta San Francisco.

GGNRA obfituje także w zasoby przyrodnicze – obejmuje 19 oddzielnych ekosystemów w 7 oddzielnych zlewniach i stanowi siedlisko dla 1273 gatunków zwierząt i roślin, w tym ponad 300 gatunków ptaków. Ochroną objętych jest 80 gatunków wrażliwych, rzadkich i zagrożonych, a park jest czwartym z kolei na liście wszystkich jednostek pod jurysdykcją NPS pod względem największej liczby gatunków chronionych federalnie (33 gatunki). Obejmuje ochroną 59 mil wybrzeży morskich, a jego obszar został uznany za międzynarodowy rezerwat biosfery UNESCO.

Jednostki przestrzenne tworzące Narodowy Obszar Rekreacyjny Golden Gate

W granicach miasta San Francisco, na południe od mostu Golden Gate, znajdują się głównie obiekty o znaczeniu historycznym, takie jak wyspa Alcatraz – byłe więzienie, obecnie ważny rezerwat ptaków; Morski Historyczny Park Narodowy San Francisco z okrętami morskimi udostępnionymi dla zwiedzających; kilka fortów – m.in. Fort Mason, z siedzibą głównego zarządu GGNRA. Funkcjonują tu także obszary chroniące unikatowe siedliska nadmorskie skalistego wybrzeża pacyficznego, określane jako „plaże” (Baker Beach, China Beach, Ocean Beach), a także, największy w mieście, zalesiony park miejski Presidio. Obszar Presidio stanowił przez ponad 200 lat teren wojskowo-garnizonowy i dopiero w 1994 r. przekazano je pod jurysdykcję Służby Parków Narodowych. Na obszarze Presidio znajdują się

Ryc. 1. Narodowy Obszar Rekreacyjny Golden Gate; obszary otoczone ciemnym konturem znajdują się pod jurysdykcją NPS, zróżnicowanie odcieni oznacza różny statut własności ziemi

Źródło: <http://www.nps.gov>.

zarówno obiekty historyczne, jak i przyrodnicze, takie jak wybrzeże Crissy Field, na którym podejmowane są intensywne działania przywracania naturalnych siedlisk – wydm, lagun i mokradeł pływowych. Park Presidio stanowi część GGNRA, ale jednocześnie posiada odrębną administrację w postaci Presidio Trust (Fundusz Presidio). Tylko wybrzeża Presidio (m.in. Crissy Field) podlegają bezpośrednio NPS.

Poza granicami miasta San Francisco położone są jednostki GGNRA, chroniące w głównej mierze walory przyrodnicze i krajobrazowe. Należą tu m.in.: wyspa Angel Island na Zatoce San Francisco; kilka fragmentów wybrzeża Pacyfiku, takich

jak: Marine Headlands z latarnią morską Point Bonita, piaszczyste plaże Muir Beach i Stinson Beach; dwa parki stanowe: Park Stanowy Mount Tamalpais, czyli ponad 2500 ha lasów dębowych i sekwojowych, z najwyższym wzniesieniem w hrabstwie: Mt Tamalpais 783 m n.p.m. oraz Park Stanowy Samuel P. Taylor, który ciągnie się wzdłuż północnej części uskoku Świętego Andrzeja. Podobna strefa chroniona należąca do GGNRA leży wzdłuż uskoku Świętego Andrzeja na południe od miasta San Francisco.

Do obszarów o wyjątkowym znaczeniu należy położony na północ od mostu Golden Gate pomnik przyrody, chroniący sekwoję wiecznie zieloną (*Sequoia sempervirens*) – czyli zabytkowy las Muir Woods National Monument. Ten gatunek sekwoi występuje jedynie na ok. 500 milowym pasie wybrzeża Kalifornii, spokrewniony jest z mamutowcem olbrzymim, ale jego drzewa są wyższe i smuklejsze (o mniejszym obwodzie). Uchodzi on za najwyższy żyjący organizm na ziemi, dorastający do ponad 110 m wysokości. Muir Woods to rezerwat nazwany imieniem badacza przyrody z Parku Narodowego Yosemite, Johna Muira, obejmujący około 230 hektarów lasu położonego w kanionie rzeki Redwood. Infrastrukturę turystyczną stanowią utwardzone ścieżki dla turystów oraz centrum informacyjne. Restrykcje dla zwiedzających są tu największe w całym GGNRA: zabronione jest schodzenie ze ścieżek, łowienie ryb, posiadanie ze sobą zwierząt domowych i jedzenia, przenośnych sprzętów radiowych, urządzanie pikników, jazda konna i na rowerze, palenie papierosów.

Turystka w Narodowym Obszarze Rekreacyjnym Golden Gate

Tereny zarządzane przez Służbę Parków Narodowych stanowią najczęściej odwiedzane miejsca turystyczne w USA. Największy ruch turystyczny panuje w parkach narodowych (23% wszystkich turystów w systemie NPS w roku 2005), zaraz po nich największą popularnością cieszą się Narodowe Obszary Rekreacyjne – 17% turystów odnotowanych przez NPS (tab.1).

Tab.1. Turystyka w obszarach pod jurysdykcją NPS w r. 2005 wg typów jednostek

Typ obszaru chronionego	Liczba turystów	Udział (%)
58 parków narodowych	63 546 297	23
17 narodowych obszarów rekreacyjnych	46 845 003	17
4 narodowe drogi parkowe	31 726 660	12
Wszystkie jednostki NPS	273 488 751	100

Źródło: *Statistical Abstract 2005*.

Coroczne statystyki publikowane przez NPS świadczą, że spośród wszystkich parków narodowych oraz obszarów rekreacyjnych Narodowy Obszar Rekreacyjny

Golden Gate cieszy się największym ruchem turystycznym, który ponadto wykazuje trend wzrostowy (tab. 2). Sytuacja taka pociąga za sobą konieczność rozwoju infrastruktury turystycznej i informacyjnej, a także szczegółowych uregulowań, związanych z pogodzeniem ochronnej funkcji parków z ich funkcją społeczno-rekreacyjną. Turystyka w obiektach GGNRA koordynowana jest przez kilka ośrodków zwanych Visitor Center („centrum dla odwiedzających”). Wstęp do wszystkich części GGNRA jest wolny, bilety wstępu obowiązują jedynie do Muir Woods (2 USD) i Alcatraz (1 USD). Infrastruktura turystyczna parku obejmuje centra dla zwiedzających, które oferują programy informacyjne i edukacyjne, miejsca na pikniki i kempingi, liczne punkty widokowe, malownicze trasy widokowe dla zmotoryzowanych, szlaki rowerowe oraz ścieżki dla pieszych. Możliwości wypoczynku na wolnym powietrzu dozwolone w parku to przede wszystkim: wędrówki i spacery, żeglarstwo (głównie na wodach Zatoki San Francisco), obserwowanie ptaków, urządzenie pikników w miejscach wyznaczonych. Pływanie w morzu zabronione jest na większości plaż ze względu na niebezpieczne prądy, a jazda na rowerze dozwolona jest jedynie na drogach parku Presidio oraz na drogach pożarowych obszaru Marine Headlands.

Tab. 2. Turystyka w najczęściej odwiedzanych parkach narodowych i obszarach rekreacyjnych w USA w latach 2004-2005

Narodowy Obszar Rekreacyjny (NRA) lub Park Narodowy (NP)	Liczba turystów		Zmiana 2005/2004
	2004	2005	
Golden Gate NRA	13 270 547	13 602 629	2,5%
Gateway NRA	8 228 573	8 294 353	0,8%
Lake Mead NRA	7 819 984	7 692 438	-1,6%
Delaware Water Gap NRA	5 052 264	5 052 264	-0,1%
Great Smoky Mts NP	9 167 046	9 192 477	0,3%
Grand Canzon NP	4 326 234	4 401 522	1,7%
Yosemite NP	3 280 911	3 304 144	0,7%
Cuyahoga Valley NP	3 306 175	2 533 827	-23,4%
Wszystkie jednostki NPS	276 908 337	273 488 751	-1,1%

Źródło: *Statistical Abstract 2004, Statistical Abstract 2005.*

Specyfiką ruchu turystycznego w GGNRA jest turystyka weekendowa. Większość odwiedzających pochodzi z 9 hrabstw (county) otaczających Zatokę San Francisco. Wizyty w parku są najczęściej jednodniowymi wycieczkami, dlatego ruch ten jest silnie uzależniony od pogody. W razie niekorzystnych warunków pogodowych można bez żadnych konsekwencji zrezygnować z wyjazdu na pobliską plażę, podczas gdy – dla porównania – trudniej odwołać wcześniej zarezerwowany nocleg w dalekim parku Yosemite bez ponoszenia dodatkowych kosztów.

Na sukces parku GGNRA złożyło się kilka czynników: stosunkowo łatwa dostępność obszaru, położonego w pobliżu dużej aglomeracji miejskiej, sława niektó-

rych miejsc historycznych (takich jak więzienie na wyspie Alcatraz), jak również wyjątkowa atrakcyjność terenu: piękne krajobrazy i unikalna przyroda wybrzeży w hrabstwach Marin i San Mateo. Najbardziej znaczące dla rozwoju turystyki w parku było wprowadzenie specjalnego programu rozwoju tożsamości i zbierania funduszy przez Stowarzyszenie GGNPA.

Zarządzanie ruchem turystycznym w Narodowym Obszarze Rekreacyjnym Golden Gate

Narodowy Obszar Rekreacyjny Golden Gate utworzony został w 1972 r. w ramach trendu mającego na celu szersze udostępnienie naturalnych zasobów parków narodowych dla ludności miejskiej i „przybliżenie parków ludziom” („bring parks to the people”). Jednak początkowo instytucja składająca się z wielu niepowiązanych ze sobą i silnie zróżnicowanych jednostek przyrodniczych i historycznych, nie spotkała się z szerszym zainteresowaniem turystów. W roku 1981 powstało Stowarzyszenie Parków Narodowych Golden Gate (Golden Gate National Parks Association – GGNPA), organizacja non-profit utworzona w celu wspierania rozwoju GGNRA oraz stworzenia jednej tożsamości dla całego systemu parku, uświadamiającej mieszkańcom wartość tych terenów. Podstawą dla tworzenia wspólnej tożsamości GGNRA stała się popularność i sława takich miejsc jak były więzienie Alcatraz i rezerwat sekwoi Muir Woods. Zamiast niewiele mówiącej nazwy „obszar rekreacyjny” zaproponowano wprowadzenie nazwy marketingowej „Parki Narodowe Golden Gate – Golden Gate National Parks”. Przeprowadzono graficzną kampanię reklamową w obszarze metropolitarnym San Francisco (plakaty z symbolami dla każdego z najważniejszych miejsc w parku), co zapoczątkowało rozwój i sprzedaż produktów sygnowanych przez park, a tym samym dopływ funduszy dla parku. Dzięki wzrostowi dochodów możliwa stała się intensyfikacja programów edukacyjnych i rekreacyjnych dla odwiedzających, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Od 1997 r. Stowarzyszenie przyjęło nazwę Golden Gate National Parks Conservancy i zajmuje się zarówno programem marketingowym, informacyjnym, jak i produkcją oraz sprzedażą pamiątek, map i książek dotyczących parku. Dzięki sprzedaży detalicznej, opłatom członkowskim stowarzyszenia, a także datkom i darowiznom zbierane są fundusze – do 20 mln USD rocznie, które przeznaczane są na specjalne programy i projekty w parku, takie jak restytucja pierwotnej przyrody wybrzeża Crossy Field w parku Presidio, budowa nowego centrum dla zwiedzających w Muir Woods, utworzenie ścieżki nadbrzeżnej na wyspie Alcatraz. Stowarzyszenie patronuje także innym akcjom, takim jak program wprowadzania rodzimych roślin, przyrodnicze badania naukowe, projekty ochrony przyrody oraz programy dla ochotników.

Podsumowując, specyfika i rozproszenie poszczególnych jednostek Narodowego Obszaru Rekreacyjnego Golden Gate początkowo nie wróżyły temu parkowi

wielkiej popularności. Jednak wyjątkowa atrakcyjność terenu, położonego w niewielkiej odległości od dużej aglomeracji oraz przemyślane sposoby zarządzania, kampanie informacyjne i reklamowe, jak również zaangażowanie mieszkańców i członków Stowarzyszenia GGNPC, uczyniły ten park obszarem, na którym obecnie rejestrowany jest największy ruch turystyczny w USA, spośród wszystkich jednostek chronionych i zarządzanych przez Służbę Parków Narodowych.

Literatura

Materiały informacyjne dotyczące GGNRA, wydane przez NPS.

Kruczek Z., 2002, *Turystyka w parkach narodowych Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej*, [w:] J. Partyka (red.), *Użytkowanie turystyczne parków narodowych*, Ojców, 469-482.

Statistical Abstract 2004, National Park Service, Public Use Statistic Office, Denver.

Statistical Abstract 2005, National Park Service, Public Use Statistic Office, Denver.

www.parksconservancy.org.

www.nps.gov.